GAZETA LWOWSKA.

Sobota | Nr. 27. | 3. marca 1838.

WIADOMOSCI KRAJOWE.

— *Z Wiédnia.* —

JCKMość najwyższém postanowieniem z d. 26. stycznia r. b., raczył słudze kasowemu c. k. niż. austr. prowincyjonalnego urzędu płatniczego, Józefowi Hammer, dać najłaskawiej mały złoty cywilny medal honorowy ze wstążką.

JCKMość raczył kupcowi ze Starego-Aradu, Mojżeszowi Hirschl, dać najłaskawiej mały złoty cywilny medal honorowy.

— *Z Iliryi.* —

Tryjest dnia 10. lutego. — Dziesiąty statek parowy, własność naszego towarzystwa żeglugi statkami parowemi, mający nazwę *Mahmudié*, obejmujący 428 beczek ciężaru z siłą 120 koni, godne pochwały dzieło zaszczytnie znanego profesora okrętowego budownictwa przy tutejszéj c. k. nautycznéj akademii, Kaspra Tonello, został ukończonym i dnia dzisiejszego przed południem spuszczonym z wrsztatu. (*Giorn. del Lloyd Austr.*)

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

Francyja.

Kilkakrotnie wspominany już plan Gouina do zniżenia pięćprocentowych rentów, ma następujące zasady: Minister skarbu umocowanym zostaje znieść 5 procentowe renty, a zwłaszcza 100 fr. gotowizną za 5 fr. rentów; użyje do tego: 1.) kapitału rezerwowego kasy umarzania długów; 2) funduszów, któremi można rozrządzać, przeznaczonych do zniesienia pozostałego długu. Minister skarbu jest także umocowanym do przemian, to jest do odbiérania 5 procentowych rentów, a dawania za to rewersów długu z mniejszym procentem. Przy takiéj przemianie państwo powinno oszczędzić przynajmniéj pół od 100 w procentach. Podwyższenie kapitałów może nastąpić li przy wydawaniu rentów niżej 4 1/2 od 100. — To podwyższenie kapitałów powinno się zupełnie wyrównać (skompensować) przez redukcyję procentów. Rozporządzenie królewskie postanawia: 1.) w jakim porządku (jaką koleją) właściciele rentów spłacani być mają; 2.) o którym czasie ma spłata nastąpić; 3) rodzaj zezwoleń, jakie tym nadane być mają, którzy konwertują, to jest miasto kapitału swojego chcą brać w stopie procentowéj zniżone rewersa długu. Ministrowi skarbu wolno także dla dostania summ potrzebnych do wykupna 5procentowych rentów, zawiérać nowe pożyczki, ale i wtedy powinno państwo odnieść z procentów zupełną korzyść 1/2 od 100. Kasa umarzania długów pozostaje właścicielką 5 procentowych rentów, remborsowanych za pomocą jéj rezerwowego funduszu; zaś wszystkie inne spłacone lub przemienione 5procentowe renty wykreślonemi zostaną z wielkiéj księgi długu.

Śledztwo w sprawie Vidocqua zostało już ukończone a w bieżącym miesiącu wytoczony będzie przeciw niemu proces o lichwiarstwo, oszukaństwo, i o nieupoważnione zajmowanie się sprawami urzędnika; ón zaś na wzajem ma wytoczyć skargę o nieprawne zabranie mu papiérów. Proces ten tak wielką wznieca ciekawość, że wiele osób teraz już stara się zamówić sobie miejsce w sali sądowéj.

Z St. Amand, departementu Cher, zapowiedziano Swedenborski miesięcznik, pod tytułem: *La nouvelle Jérusalem, revue religieuse et scientifique.* Głównym redaktorem wymienił się pan Le Boys des Guays, były członek magistratu.

Niemcy.

Z wniosku do ustawy względem zbudowania kolei żelaznéj z Manheim aż do granicy szwajcarskiéj koło Bazylei, przedłożonego przez ministra stanu Wielk. Księztwa Badeńskiego Wintera, na posiedzeniu drugiéj izby Stanów badeńskich d. 13go lutego, wyjmujemy następujące szczegóły: »W obu piérwszych lat dziesiątkach bieżącego stulecia nie było jeszcze kolei żelaznéj przeznaczonéj do przewozu ludzi. Piérwszém większém przedsięwzięciem tego rodzaju była zaczęta r. 1827 a r. 1830 skończona koléj między Manchestrem a Liverpolem. Skutek był świetny, i teraz już, po siedmiu latach, widzimy Angliję przerznięta mnóstwem kolei żelaznych, a z tych niektóre stały się już prawdziwemi krajowemi kolejami. Manchestersko Liwerpolska kolej została właśnie przez Birmingham dalej

poprowadzoną, i wkrótce połączy się z ciągnącą się z Londynu koleją. Niebawem będzie można Anglię od portu brygthońskiego w jéj całéj długości aż do stolicy Szkocyi przebiedz na dwóch różnych kolejach, podobnież jak znowu taką samą drogą po szynach z Newcastle do Carlisle można będzie w przeciągu trzech godzin poprzek wyspy dostać się od Północnego do Irlandzkiego morza. Po Anglii Ameryka północna najspieszniéj zajęła się tym nowym komunikacyjnym środkiem, w połączeniu z żeglugą statkami parowemi na licznych rzékach z najodleglejszemi miejscami we wszystkich kierunkach prędki otwiérając związek. Już od niejakiego czasu Boston, New-York, Filadelfija, Baltimor i Washington były z sobą połączone, a pod czas gdy budowa téj wielkiéj kolei żelaznéj co raz daléj na południe ku Charlestown się posuwa, Amerykanie nie dają się odstraszyć górami Alleghany, chcąc przez otworzenie drogi na Wschód aż do Mississippi przenieść cywilizacyję w głąb starożytnych piérwiastkowych lasów. Koleje z New-york do jeziora Erie i z Baltimoru do Ohio są to olbrzymiéj wielkości przedsięwzięcia.

We Francyi koleje żelazne dotąd wprawdzie tylko poprowadzono między Lugdunem, St. Etienne i Andrezieux, w zamiarze ułatwienia komunikacyi między Rodanem a Ligerą, a nie dawno dopiéro założono kolej między Paryżem a Saint Germain. Pod czas ostatniego zgromadzenia izb zezwolono na kilka projektów do kolei żelaznych mniejszego znaczenia, a wiadomo, że wsparta na długoletnich bardzo wiele obejmujących przedwstępnych robotach w najnowszych czasach postanowiona komisyja, zaprojektowała budowę nader rozległych linij, z których najważniejszą mianowicie z Paryża, jako z środkowego punktu wyprowadzając, chciałaby widzieć je przez Bruxellę do Londynu, przez Orlean do Bordeaux, przez Lugdun do Marsylii i przez Strazburg ku granicy niemieckiéj na koszt państwa wykonanemi. Bez wątpienia na teraźniejszém zgromadzeniu izb francuzkich przedmiot ten załatwionym zostanie. Belgija zaprowadzenie tego komunikacyjnego środka zrobiła własną sprawą państwa. Ustawą z dnia 1. maja r. 1834 uchwalono tamże wykonanie na koszt państwa systemu kolei żelaznéj, która wychodząc z Mechlina jako punktu środkowego, ku wschodowi ciągnie się przez Lowanium, Leodyum i Verviers do granicy pruskiéj, ku północy do Antwerpii, ku zachodowi przez Derdemond, Gandawę i Brzeg (*Brügge*) do Ostendy, a ku południowi przez Bruxellę do granicy francuzkiéj. Według sprawozdania, jakie minister robót publicznych pod dniem 1. marca r. z. izbom przedłożył, do dnia 2. stycznia r. 1837. otworzono już na użytek publiczny trzy oddziały kolei, mianowicie owę z Mechlina do Bruxelli, z Mechlina do Antwerpii i z Mechlina do Dendermondu, a nad sześciu dalszemi oddziałami, ku uzupełnieniu wschodniéj kolei do Ans i zachodniéj do Brzegu, pracują właśnie i już w ciągu r. 1837 ukończono je do Firlemontu i Gandawy.

W Niemczech (mianowicie w Czechach) już od niejakiego czasu istnie kolej żelazna między Budziejowicami a Lińcem, w istocie przeznaczona tylko dla towarów i dla połączenia Wetławy (*Moldau*) z Dunajem, a którą teraz aż do Gmunden prowadzą; następnie kolej dla powozów parowych z Norynbergi do Fürth. Czynnie zajmują się koleją północną Cesarza Ferdynanda, mającą ciągnąć się przez mil sześćdziesiąt z Wiédnia do Bochni i obejmować kilka pobocznych kolei; jest jeszcze także w Niemczech kolej żelazna z Berlina do Potsdamu i z Lipska do Drezna. Na koléj między Moguncyją a Frankfortem gromadzą właśnie materyjały, a na owę z Augsburga do Mnichowa dostawę materyjałów rozpisano. — Z projektów będących dla naszego przedsięwzięcia szczególniejszéj ważności, a które tak dalece już przyprowadzono do skutku, że o mającém wkrótce nastąpić wykonaniu zaledwo wątpić można, przytaczam szczególnie następujące: Najprzód kolej, która z Kolonii wychodząc przywróci niedaleko Euren związek z systemem belgijskiéj kolei żelaznéj; następnie kolej z Düsseldorfu do Elberfeld, jeżli poprowadzoną do Wezery, rzékę tę z Renem połączy; także kolej, która z Frankfortu Wielkie Księztwo Heskie przebieglszy, w kraju naszym daléj poprowadzoną będzie ową koleją, która jest przedmiotem obecnych narad naszych. Budowa kolei żelaznéj przez Wielkie Księztwo wzdłuż doliny reńskiéj, już od lat kilku jest osnową obszérnych rozbiorów i badań. — Rząd w stosunkach takich nie waha się wezwać pomocy wpanów do prędkiego na nadzwyczajném zgromadzeniu rozwiązania téj ważnéj sprawy. Lecz ażeby rozprawom wpanów pewną nadać podstawę, rząd uważał przedewszystkiém za rzecz nieodzowną, z powodu równoczesnéj budowy kolei prowadzonéj z Frankfortu, wejść w pewny układ z rządem Wielkiego Księztwa Heskiego i Wolnego miasta Frankfortu, co w tym przeciągu czasu przyszło już do skutku i wpanom przedłożoném będzie, skoro z obu stron ratyfikacyja nastąpi."

Prussy.

— Z Berlina dnia 14. lutego. —

Dawniéj już donieśliśmy (w nrze. 20. Gazety naszéj), że magistrat tutejszy w porozumieniu z zgromadzeniem reprezentantów miasta posta-

nowił obrócić darowane przez n. Cesarza rossyjskiego 5000 dukatów dla miejskich ubogich i zakładów dobroczynnych, na założenie nowego zakładu dla 50 podeszłych, ubogich, ale cnotliwych obywateli berlińskich, pod nazwą »Obywatelskiego szpitala Mikołaja.« Dodajemy jeszcze teraz, że n. król raczył urządzenie szpitala tego zatwierdzić, prawa moralnéj osoby temuż nadać i dla poparcia tak chwalebnego zamiaru z własnéj szkatuły 3000 talarów najłaskawiéj temu zakładowi podarować. (*Gaz. Pozn.*)

Najnowszy oddział w Zbiorze praw, pod numerem trzecim, obejmuje następującą ustawę, tyczącą się ukarania związków studenckich, z d. 7. stycznia 1838: My Fryderyk, z Bożéj Łaski, król Pruski i t. d. i t. d. poddaliśmy pod staranne rozpoznanie z powodu związków studenckich dotychczas wydane prawne rozporządzenie, ze względem na uchwały zgromadzenia Stanów Związku niemieckiego z dnia 14. grudnia 1834, i stanowimy teraz stosownie do wniosku naszégo radcy stanu, znosząc wszelkie dawne przepisy względem tego przedmiotu, dla całéj monarchii naszéj, co następuje: §. 1. Zakazanemi zostają wszelkie związki studenckie, bez różnicy nazw przy tém używanych (jako to: zakonów, ziomkostwa, burszostwa i t. d. (*Landsmann- und Burschenschaft.*) Kara za przekroczenie tego przepisu: 1) dla założycielów, przełożonych i urzędników takich związków i dla tych wszystkich, którzy innych do tych związków nakłonili, stanowi się *consilium abeundi* albo relegacyja; 2) dla reszty członków ostre więzienie; za ponowione albo trwające przekroczenia, równie jak w innych obciążających okolicznościach, podpisanie *consilii abeundi*, *consilium* albo relegacyja; 3) w miarę zaś, jeźli który związek studencki do jakiéjkolwiek społeczności z uczniami innych uniwersytetów przystąpi, wszyscy członkowie, którzy w tém mieli czynny udział, mają być ukarani relegacyją. §. 3. Ci uczniowie, którzy dla związku studenckiego, choć nie będąc jego członkami, okazali się czynnymi, mają podobnież według postanowień paragrafu drugiego być ukaranymi. §. 4. Ukarany przez *consilium* lub relegacyję może tylko za szczególném pozwoleniem ministerstwa oświécenia do uniwersytetu znowu być przypuszczonym. Wszelako pozwolenia tego udzielać nie można: 1) po *consilium*, nigdy przed sześcią miesiącami, a po relegacyi, nigdy przed rokiem; 2) w ogólności zaś nigdy do tegoż samego uniwersytetu, w którym wykroczenie dokonaném zostało.

(*Ciąg dalszy nastąpi.*)

Wiadomości handlowe i przemysłowe.

(*Nieurzędowe.*)

Targ na woły we Lwowie d. 19. *lutego* 1838.

Z przypędzonych 97 sztuk wołów w 6 partyjach, sprzedano rzeźnikom tutejszym i Żydom na koszer 93 sztuk, a mianowicie: Abraham Hansmann ze Stratyna, 10 sztuk, ważących mięsa 12 1/4, a łoju 1 1/4 kamieni, po 80 zr.; Leib Kasten z Brzeżan, 26 sztuk, ważących mięsa 12 1/4, a łoju 1 1/4 kamieni, po 77 zr. 30 kr.; Jone Struk z Kamionki, 24 sztuk, ważących mięsa 12 1/2, a łoju 1 1/2 kamieni, po 85 zr. i 15 sztuk, ważących mięsa 12 3/4, a łoju 1 1/2 kamieni, po 88 zr.; Fischel Dimand z Rozdołu, 18 sztuk, ważących mięsa 14 1/4, a łoju 2 kamienie, po 96 zr. 30 kr. w. w. — 4 sztuk niewiadomo komu sprzedano.

Dnia 26. lutego 1838.

Z przypędzonych 150 sztuk wołów w 9 partyjach, sprzedano rzeźnikom tutejszym i Żydom na koszer 149 sztuk, a mianowicie: Chaim Sternberg z Glinian, 17 sztuk, ważących mięsa 13 1/2, a łoju 2 kamienie, po 87 zr. 30 kr.; Aron Łapagówka z Kamionki, 15 sztuk, ważących mięsa 10 1/2, a łoju 1 kamień, po 63 zr.; Jossel Frostek z Rogelnicy, 10 sztuk, ważących mięsa 11 1/4, a łoju 1 kamień, po 66 zr.; Hille Rosenblüt z Kamionki, 14 sztuk, po 6 zr. 20 kr. za kamień; Tobiasz Strük z Kamionki, 12 sztuk, ważących mięsa 13, a łoju 1 1/2 kamieni, po 87 zr. 30 kr.; Wolf Dimand z Bóbrki, 30 sztuk, ważących mięsa 14 1/2, a łoju 2 kamienie, po 102 zr. 30 kr.; Mendel Stramel z Borenicz, 21 sztuk, ważących mięsa 13 3/4, a łoju 1 3/4 kamieni, po 86 zr. 30 kr.; Chaim Hersch Pohl z Brzeżan, 30 sztuk, ważących mięsa 14 1/4, a łoju 2 kamienie, po 100 zr. w. w. — 9 sztuk niewiadomo komu sprzedano.

Chleba przywieziono do Lwowa od 16. do 28. lutego: 1438 cetnarów 69 funtów, a mąki: 3998 cetnarów 95 funtów.

Wyjątek z listu podróżującego ziomka naszego w celu przemysłowo-technicznym.

(Z Tygodnika rolniczo-technologicznego.)

W tych dniach byłem w Szczecinie. Miasto, jak niemal wszystkie w Niemczech, obszerne, porządne, dobrze zbudowane i w pięknéj okolicy. Zastałem tu jarmark, a zatém natłok ludu wszelkich klas. Ale to mniejsza, bo jarmarki wszędzie się znachodzą. Ważniejsze zaś dla mnie były dwie osobliwości, które tutaj rzadziéj się zdarzają, a niestety w kraju naszym niewidziane, niesłyszane! to jest: 1) zgromadzenie towarzystwa pomerańskiego rolniczo-prze-

mysłowego; 2) licytacyję bydła szkockiego, przez rzeczone towarzystwo celem rozpowszechnienia go w kraju sprowadzonego.

Była też tu wielka liczba ziemianów, przybyłych w części na jarmark, w części na rzeczoną licytacyję, a szczególniéj zaś celem znajdowania się na posiedzeniach Towarzystwa Rolniczego.

Jak się rozumie i ja na nich bywałem, a raczéj żadnego nie opuściłem. Przy téj sposobności poznałem wielu z tutejszych ziemianów i wyznać muszę, iż o wiele przeszli moje o nich mniemanie. Światli, dobrze myślący, z gospodarstwem tak rolném jak przemysłowém, tudzież z handlem, a mianowicie z duchem obecnych potrzeb społeczności, gruntownie obeznani.

Dążność Towarzystwa Pomerańskiego rolniczego jest nader chwalebna: podnoszenie rolnictwa, przemysłu i obeznawanie pomniejszych, mniéj oświeconych rolników, z ich położeniem, i że tak powiem, ich interesom, otóż główny cel jego. Łączą się tu najtrwalszém ogniwem, bo na wspólnym interesie ugruntowanym, stan rolniczy, przemysłowy i handlowy. Poznają się tu bliżéj, zabierają stosunki dla siebie użyteczne i obmyślają środki ku dźwignieniu rolnictwa, przemysłu i handlu, na ziemi rodzinnéj.

Towarzystwo to zbiera się 4 razy do roku w Szczecinie, w czasie wszystkim interesentom najdogodniejszym, a mianowicie podczas głównych w tém mieście jarmarków.

W ogólności rasa bydła w Pomeranii jest dobra, a nawet w porównaniu do naszych bydlątek, rosła i piękna. Tym czasem nie odpowiada ona jeszcze życzeniu gospodarzy. Dla tego Towarzystwo rolnicze zebrało na akcyje dość znaczny kapitał, na zakupienie bydła szkockiego, które się odznacza obfitością mléka, kształtną budową, a mianowicie własnością prędkiego upaszenia.

Właśnie podczas méj tam bytności, przybyła część tegoż bydła; druga jest w drodze, a część trzeciego transportu na morzu, podczas burzy zatonęła. Nie wynikneła przecież z tąd żadna strata dla akcyjonaryjuszów, ponieważ bydło to było zaassekurowane. *)

*) Podług Tygod. Meklenb. zakupiło rzeczone towarzystwo 20 stadników i 150 jałowic 2-letnich z rasy **ovrshirskiéj**, wielką obfitością mléka słynnéj. Z odstawą na miejsce (do Szczecina) sztuka wynosiła po 80 tal. Zatonęło w morzu sztuk 13. (Przyp. Red. Tyg. Rol. Tec..)

Część tegoż bydła została przeznaczoną na założenie, kosztem akcyjonaryjuszów, **obory zarodowéj, czyli czystéj krwie szkockiéj**; resztę przez licytacyję sprzedano. Zapał nabycia téj rasy był nadzwyczajny; tak dalece się pędzono, iż jedna tylko jałówka za 100 talarów sprzedaną została, inne po 140 do 150, a byczki po 200 talarów i wyżéj; ceny te są rzeczywiście bardzo wysokie, ponieważ całe stado z 2-letnich się składało. Bydło szkockie, co do okazałości równać się nie może ze szwajcarskiém, tyrolskiém i salzburskiém; ale wszakże tu nie chodzi o okazałość, ale o **mleczność i prędkie upaszenie**, słowem o **najwyższe spieniężenie zpożytéj przez nie paszy**.

Otóż jedna z licznych korzyści, jakie towarzystwa rolnicze i kapitały na akcyje zebrane dla kraju przynoszą. A. G.

Produkcyja żelaza w Europie.

Journal des travaux de l'academie de l'industrie udziela o tém następujących szczegółów: Ogółową produkcyję żelaza w Europie podają na 15,432,000 cet., co w ten sposób niemal da się rozdzielić: Anglija wydaje 7,098,000, Francyja 2,200,000, Rossyja 1,500,000, Austryja 830,000, Szwecyja 850,000, Prussy 800,000, góry Hercyńskie, Państwo Heskie i prawy brzeg Renu 600,000, Niderlandy 600,000, Elba, Toskana i pobrzeża włoskie 280,000, Piemont 200,000, Hiszpanija 180,000, Norwegija 150,000, Danija 135,000, Bawaryja 130,000, Saxonija 80,000, Polska 75,000, Szwajcaryja 30,000, Sabaudyja 25,000. Rzecz jasna, iż podania te tylko w zbliżeniu uważać można, biorąc je zaś tak jak my je tu wyszczególniamy i licząc cetnar w przecięciu po pięćdziesiąt franków, okazuje się, że Europa wydaje rocznie za 775,025 000 fr. żelaza, co trzy razy przechodzi wartość produkcyi innych kruszców. To widoczne powiększanie się od niejakiego czasu zużycia żelaza w Europie, przypisują mianowicie mnogiéj ilości machin parowych, tak dla rękodzielnictwa jakoteż dla żeglugi.

TEATR POLSKI.

W poniedziałek: *Wdowa po żołnierzu*, komedyjo-opera w 1 akcie. — Którą poprzedzi: *Dyplomatyk*, komedyja w 2 aktach.

Ponieważ przy dawaniu Gazety pod prasę nie otrzymaliśmy jeszcze dwóch ostatnich pócz, przeto ograniczamy się tą razą na czterech kolumnach, zachowując sobie ubytek w wiadomościach wynagrodzić w następnych numerach naszego pisma.

(Do tego Nru. Gazety dołączony jest Ner. 9. Rozmaitości.)

Redakcyja: J. N. Kamińskiego. — Drukiem: Piotra Pillera, we Lwowie.